

NATURRESERVAT I SKÅNE LÄN

Västra Kullaberg

Guide – Vandringsstigar för barn- och ungdomar
med frågor och uppgifter på Västra Kullaberg

En guide för mera information

Denna guide ger en mer ingående information rörande naturreservatets natur och dess mark- och kulturhistoria. Anpassade frågor och uppgifter finns också på de 17 platserna utmed stigsystemet (röd, gul och blå stig) på Västra Kullaberg. Platserna som beskrivs är numrerade 1 – 17 och återfinns längs stigarna på pålar (grön färg) med nummerskylt. Ibland sker hänvisning till en plats vid sidan om stigen. De 3 vandringarna är anpassade till både barn och ungdom. Vandringarna är tänkta att användas av såväl skola som förskola och barnfamiljer. Ni väljer själva hur långt ni vill vandra, vilka frågor och uppgifter ni vill göra samt var ni börjar och slutar. Vandringsstigarna framgår av kartan längst bak i guiden. För mer information kontakta naturum Kullabergs naturpedagoger/naturguider.

VARNING!

Några delar av vandringsstigen går i närheten av stup. Gå inte för nära dessa – de kan vara livsfarliga – håll uppsikt över barnen! För vandringar med mindre barn är den röda och de gula stigarna lämpligast. Den blå stigen går närmare stup och lämpar sig bättre för större barn och ungdomar. Med vuxet sällskap kan även mindre barn gå den blåa stigen.

Lilla vandringen tar 1 – 1,5 timme med en kort rast och den är cirka 1,5 km lång. Följ den röda stigen från naturum Kullaberg till stolpe nr 1 – 2, se kartan längst bak i guiden. Efter stolpe 2, följ den gula tvärstigen tillbaka till stora parkeringen.

Mellanvandringen tar 1,5 – 2 timmar med kort rast och den är cirka 2,7 km lång. Följ den röda stigen från naturum Kullaberg till stolpe nr 1 – 6, se kartan längst bak i guiden. Efter stolpe nr 6, följ den gula tvärstigen på grusvägen över golfbanan och vidare längs med den asfalterade vägen tillbaka till den stora parkeringen.

Stora vandringen tar 3 – 4 timmar med kort rast och den är cirka 5 km lång. Ni följer den röda stigen från naturum Kullaberg till stolpe nr 1 – 11, gula tvärstigen till nr 12 och vidare till nr 13 på den blå stigen som går till nr 17, se kartan längst bak i guiden.

Produktion: Länsstyrelsen i Skåne Län/naturum Kullaberg

Text: Helen Thorn Jönsson. Färgbilder: Lars Pålsson/Helen Lindgren

Svartvitt foto: Peter Lundh/Copyright Höganäs museum

Foto omslag (Kullabergs fyr): Bertil Hagberg

Växtbilder: Dagny Tande Lid. Norsk og svensk flora 1963

Karta: Kullaberg – Kullaberg – dramatik och stillhet

Tryck: 2010

Innehåll

1	Svarttallar i dalen mot Åkersberget	4
2	Åkersberget.....	5
3	Ekskogshagen.....	6
4	Fäladen	7
5	Kung Döses sten och Kulla mosse.....	8
6	Björkskog och björkhage.....	9
7	Enebuskaget	10
8	Utsikten mot Kullagården	11
9	Krattskog.....	12
10	Ransvik	13
11	Bokskogen ovanför Ransvik	14
12	Gamla Hjorthagen, Kullahusen	16
13	Utsikten vid Josefinelust	17
14	Käringmalen och Gubbmalen	18
15	Ablahamn.....	19
16	Visitgrottan	20
17	Palnatokestupet	21
	Facit.....	22
	Karta	24

1 Svarttallar i dalen mot Åkersberget

Tallarna med förvridna, slingrande stammar och grå bark med stora sprickor är en art som egentligen inte finns i Sverige. Den heter svarttall (*Pinus nigra*) och planterades här på Kullaberg för över hundra år sedan. Barren uppe i de breda kronorna är långa och kraftiga. 1981 fälldes och knäcktes tallarna av en hård storm och träden låg som plockepinn över hela berget.

Buskarna är slån och fläder där mängder av småfåglar ofta söker skydd. Du kan också finna slingrande kaprifol bland både träd och buskar. När du tittar på berget ser du att det är både rött och grått. Kullaberg består mest av en rödgrå randig gnejs. På bergets klippväggar växer det små växter som är olika lav- och mossarter.

Uppgifter:

- Titta på en kotte och se så stor den är. Svarttallen har extra stora kottar som blir 5 – 7 cm långa. De är först gröna och senare när de blir mogna får de en brunsvart färg.
- Titta på barren och se att de är extra långa och vassa.
- Känn och lukta på den gråaktiga spruckna barken.
- Titta upp på tallarnas förvridna stammar och grenar.
- Titta på svarttallens rötter och se hur de slingrar sig mellan stenarna.

Fråga 1. Varför är tallarna så sneda och krokiga här?

2 Åkersberget

Åkersberget ser ut som huvudet på ett gammalt skalligt troll som sitter ute i havet. Men namnet är ett minne från de bönder som levde här på 1800-talet. De försökte odla här uppe på toppen av berget. Men åkertegen övergavs och växte igen.

Kullaberg är ett 200 miljoner år gammalt urberg och från början var det ett berg med spetsigare toppar. Om du kunde förflytta dig 14 000 år tillbaka skulle du just nu befinna dig ute i havet. Öster om dig hade du haft en ö med glaciärer, steniga marker och låg växtlighet.

Berget spricker varje vinter då det bildas is i sprickorna. Isen spränger loss både stora och små stenbitar som kan falla ner, och då får berget rundare toppar. På Åkersbergets östra sida kan man se ett klippblock sticka fram. Eftersom det ser ut som en hatt kallas den för Kullamannens hatt.

Fråga 2. Vilken bergart består Åkersberget av?

3 Ekskogshage

Så här såg det ut på Kullaberg för 500 år sedan. Man tror att eken var den vanligaste trädsorten men det var inga stora, mörka ekskogar utan öppna betesmarker med enstaka träd. Det beror på att människorna förr i tiden högg ned nästan all skog på Kullaberg. Man behövde ved att elda med, virke att bygga av och trädens grenar för att tillverka olika redskap av. Ortsbefolkningen hade sina kor, hästar, får och getter här. Djuren hjälpte till att forma naturen genom att äta av buskar och träd. Idag försöker vi återskapa landskapet som det såg ut förr i tiden genom att ha bete på markerna.

Korna som betar här är av rasen Highland cattle. De är snälla om du lämnar dem ifred. Highland cattle har sitt ursprung i Skottland och är utmärkta buskröjare. Rasen klarar av att leva på magra marker. De är mycket köldtåliga och kan gå ute året runt. Man använder deras päls att göra garn av på grund av dess goda förmåga att stänga ute kyla.

Uppgift: Fundera och diskutera. Varför vill man bevara och återskapa naturen som den en gång var?

Fråga 3. Hur gammal kan en ek bli?

4 Fäladen

Den öppna marken runt omkring dig kallas fälad. Ordet kommer från danskans faelles, som betyder gemensam. Fäladsmarker var den mark man hade tillsammans för sina betande djur. Idag är det Higland cattlekor som betar här.

Uppgifter:

Titta er omkring så ser ni att det ligger större stenar lite här och där tillsammans med tallstubbar från de stora tallarna som stod här innan. Nu växer det mest gräs, små blommor och ljung.

Gå fram till en tallstubbe och titta efter om det finns småkryp och växter på den gamla stubben.

Om du tittar åt väster ser du Kullens fyr.

Man tror att det har funnits fyrverksamhet i mer än 1000 år på Kullaberg. 1561 byggde den danske kungen Fredrik II tre vippfyrar som placerades på Kullen, Anholt och Skagen. Kullabergs vippfyr var på 1560-talet av trä och hade en stor järnkorg som man eldade i. På nätterna flammade elden 10 meter upp i järnkorgen så att de tyska Hansaskeppen inte skulle segla på Kullaberg. Dagens fyr på Kullen invigdes år 1900 och är idag Skandinaviens ljusstarkaste med 3,8 miljoner normalljus. Det är också Sveriges högst belägna fyr, 78,5 meter över havet.

Fråga 4. När byggdes den första fyren på Kullaberg?

*Samma plats 1975
och nu*

Stenmåra

Blodrot

Liten blålocka

Blåbär

Ljung

5 Kung Döses sten och Kulla mosse

När man står vid stolpe nummer 5 och tittar mot väster (mot fyren) kan man se Kung Döses sten som ligger i backen. Vid slutet av 1800-talet trodde man att det var en gravsten och någon började kalla den för Kung Döses sten.

Den tjocka tunga inlandsisen som låg över Kullaberg för länge sedan hade många stora stenar inne i sig och när isen smälte blev en del av dem kvar här uppe på heden.

Sveriges första isfria plats var Kullaberg.

För 17 000 år sedan var Kullaberg en vindpinad ö med stora glaciärer. Den senaste istiden började för ca 115 000 år sedan.

Uppgift: Gå fram till Kung Döses sten och se hur många ni kan vara runt stenen?

Fråga 5. Varför ligger det stora stenar här på heden?

Om man vänder sig om så att man har Kung Döses sten i ryggen ser man ned över Kulla mosse. Den har en gång varit en liten sjö. Nu har sjön växt igen och blivit till myrmark. Här kan man hitta den insektsätande växten sileshår och andra växter som trivs i det blöta som kaveldun, ängsull och kärrviol.

Flaskstarr

Kråklöver

Sileshår

Kärrviol

Ängsull

Kaveldun

Uppgift: Kan du hitta kaveldunet? Leta efter de tjocka, mörkbruna blomställningarna som ser ut som en mörkbrun korv på en grillpinne. Axen är fyllda av kaveldunets frön, det kan finnas upp till 100 000 frön i en enda "korv". Ibland när någon rör vid dem så exploderar axet och ett tjockt moln av frön väller ut. Förr i tiden blandade man kaveldunsfrön med fågeldun och hade det som stoppning i kuddar och täcken.

6 Björkskog och björkhage

Nu befinner du dig i en björkskog. Björken är en art som snabbt tar över när ett område inte längre används som betesmark eller odlingsmark. Björken växer snabbt och kan bli upp till 25 meter hög. Barken är vit som snö men kan, när trädet blir gammalt, vara uppsprucken och mörk nertill. Unga träd har däremot brunglänsande bark. Björken kan bli upp till 300 år, men är fullvuxen redan i 80-årsåldern. Björken har svårt att konkurrera med andra träd, som bok och ek, och om man låter skogen utvecklas utan att man gör något, kommer boken och eken att ta över så småningom. Men än så länge kan vi njuta av de vackra björkarna.

Uppgift: Gå fram och känn skillnaden på den vita barken och de mörka delarna på björkträdens stammar.

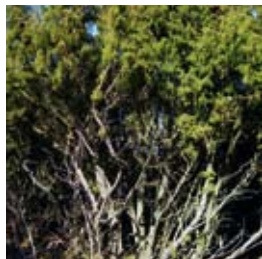
Fråga 6. Vad kallas björkens bark?

7 Enebuskaget

Enbuskar klarar av att växa på magra och lite svårtillgängliga marker där kor och andra betesdjur inte tycker om att beta, och där andra trädarter har svårt att växa. Det gör att vi just på de här markerna har fått stora enbusksnår och här bildar de nästan en tunnel kring dig. Enen är världens mest spridda barrväxt och invandrade till Sverige för 12 000 år sedan, när inlandsisen drog sig tillbaka.

Barren sitter tre och tre i kransar vilket skiljer den från våra andra vilda barrväxter. Enen sprider sitt pollen under våren. Under första sommaren är de blivande enbären små och gulgröna. Andra året har de växt till i storlek och blivit mer grönaktiga men först år 3 är fröna i de då blåsvarta enbären mogna. Alla de olika åldersstadierna av enbär förekommer samtidigt. Enbär är egentligen inga bär utan en så kallad bärkotte, bildad av tre sammanväxta köttiga fröfjäll.

Enens ved är seg, tät, vacker och doftar gott. Den har använts såväl till finare slöjd som till gårdsgårdsstörar. Barken användes förr till tåg och mattor. Än idag använder man barken, när man röker kött, korv och fisk. I innerbarken finns bast som man förr i tiden rev av och tvinnade till rep. Enbären (*Baccæ Juniperi*) används numera huvudsakligen till kryddning av enbärndricka och vilträtter.

Enbusken är också en skyddad plats för småfåglar som rastar här både på vår- och höstflyttning. Vissa fåglar bor här även under sin häckning, då de lägger ägg och föder upp sina ungar. Det kan vara törnskata, törnsångare, ärtsångare och hämpling.

Uppgift: Titta på enbären. Leta upp de 3 olivfärgade enbären – gult, grönt och blåsvart.

Fråga 7. Vad är det som skiljer enen från de andra barrväxterna?

8 Utsikt mot Kullagården

Vilken vacker utsikt! I söder ser du Öresund och i norr Skälderviken. Gården är Ransgården, som troligtvis betyder Korpens gård. Mitt emot Ransgården låg den gamla Kullagården förr i tiden. De gröna fälten som idag är golfbana var gamla Kullagårdens åkrar och kalvhagar. Skogen bakom gården var på 1700-talet en gles bokskog. En sådan skog kallades "ollonskog", eftersom gårdens svin gick och bökade där och letade bokollon.

Sedan medeltiden har man sett till att elden var tänd ute på Kullens spets varje natt. Den man som fick i uppdrag att elda fyren brukade kallas för "Kullamannen" och han fick bo gratis på Kullagården mot att han vaktade elden. Det var inte lätt att hålla fyren tänd i gamla tider och utan fyrens ljussken hade många fartyg gått på grund utanför Kullens spets. Läs mer om Kullamannen under nummer 11.

*Hotell Kullagården
omkring 1910*

Fråga 8. Vad heter gården som du ser i dag?

9 Krattskogen

Denna speciella typ av ekskog kallas för krattskog eftersom ekarna är långa och ser ut som en kratta högst upp i kronorna, där årsskotten dör av saltstänket från havet. Krattskogarna har funnits på Kullabergs sluttningar sedan träden vandrade in på berget efter inlandsisen och det är faktiskt så nära en urskog vi kan komma här på Kullaberg. Kratt är troligen ett gammalt danskt ord för busksnår av olika lövträdarter. Kratt förekommer vanligtvis på mager hedmark och är ofta ett resultat av hårt bete. Vind och salt har också format ekarna korta och krokiga.

På sydsluttningen är skogen en inbjudande miljö för värmeälskande arter. Redan i klart och soligt januariväder kan man känna hur solen värmer här! Murgröna och vildkaprifol klättrar och kryper över stammar och block. Här trivs småfåglar som stenknäck, näktergal och rosenfink. Här finns också Sveriges enda art av fågelspindlar! Tapetsererspindeln, som är fridlyst, är en fågelspindel men bara några millimeter lång.

Uppgift: Titta om du kan se de döda årsskotten uppe på ekarna.

Fråga 9. Varför tror du att eknopparna kallas för Eka Papiljotta?

Ek

Murgröna

Buskstjärnblomma

Gökärt

Getrams

Kaprifol

Ransvik betyder korpens vik och med lite tur kanske du får höra korporna kraxa. Från slutet av maj till midsommar luktar det lök i hela dalen. Det är ramslöken som växer som en grön matta med vita stjärnblommor längs bäcken. Ramslökens blad och blommor kan användas i matlagning på samma sätt som purjolök och det har människor troligtvis gjort sedan stenåldern. I Kullabergs Naturreservat är alla växter "fridlysta" och får ej plockas eller skadas. Här liksom vid Ablahamn hittar man också den ovanliga och rödlistade månviolett. Den blommar med blekt violetter, väldoftande blommor i juni, men de platta silverglänsande spetsigt elliptiska fruktskidorna kan ses fladdra i vinden under resten av året. I ek- och bokskogen häckar bland annat skogsduva, gröngöling och kattuggla. Liljekonvaljen är en annan vårbloomma som man hittar under ekarnas glesa träd-kronor i Ransviksdalen.

Fråga 10. Vad betyder det danska ordet ravn?

Här i Ransvik har man hittat föremål från människor från jägar- och bondestenåldern 7500–1500 f.Kr som bodde, jagade och fiskade här. Den flinta man kan hitta liggande löst i branterna och på klipphyllor måste ha hämtats på annan ort, eftersom berget inte består av denna bergart. Flintan är rester som blivit kvar sedan det skedde verktygs- och redskapstillverkning. Man använde också den brunröda bergarten kullait och den svarta amfiboliten som finns här på Kullaberg. Arkeologiska utgrävningar har gjorts och då fann man redskap som pilspetsar, knivar och skrapor samt krukskärvor.

Mot slutet av 1800-talet började kvinnor och män att bada tillsammans här i Ransvik. Många blev upprörda, eftersom detta inte var tillåtet på denna tiden. Mölle kom att kallas "syndens näste". Stranden var full av besökare. En del kom ner till Ransvik för att se på, när andra syndade.

11 Bokskogen ovanför Ransvik

Bokskogar finns bara i Skåne, Blekinge och Halland. Norr om dessa landskap finns det bara spridda bestånd eller som parkträd. Här på Kullaberg lysas bokskogen upp på våren av en heltäckande matta av vitsippor.

I bokskogen trivs kronhjorten. Är ni riktigt tysta kanske ni får se en ståtlig kronhjort komma skridande mellan träden. Ni kan stöta på snok eller kopparorm, som ligger och solar sig på stigen när det är riktigt varmt och skönt. Båda arterna är helt ofarliga. Kopparormen är egentligen ingen orm, utan en ödla utan ben. Tänk bara på att alla kräldjur är fridlysta i hela Sverige. Har ni turen att få se några djur på berget, så ta det lugnt och låt dem vara ifred!

När ni har kommit upp i skogen kommer ni över på den gula tvärstigen, som går mot Josefinelust. På denna kommer ni till skylten "Kullamannens grav". Den lilla stigen går upp till en stor sten. Redan på stenåldern reste man stenar för betydelsefulla personer.

Fråga 11. Kan människor äta bokollon?

Lundslok

Lundarv

Skogsviol

Sårläka

Myskmadra

Vitsippa

Kullamannen – Under Waldermar II Sejers tid i Danmark 1202–41.

På 1200-talet fanns ingen fyr på Kullaberg utan den så kallade fyrvaktmästaren fick elda en stor brasa varje natt ute på Kullens udde. Enligt sägnerna om fyrvaktmästaren och Kullaberg fanns det även ett stentorn ute på den yttre ud-dens höjd. Ortsbefolkningen på Kullahalvön var rädda och trodde att platsen var ett tillhåll för både spöken och onda andar, så det var inte många som vågade sig dit. Den som skötte om fyrelden kallades också för Kullamannen.

I en av berättelserna om Kullamannen är han en hundraårig krokig liten gubbe med ett ansikte som liknade gammal torr och skrynklig ekbark. Hans skägg var långt och vitt och hans ögon var skarpa och genomträngande. En gång hade han varit en riddare med namnet Tord Knutsson Bonde, men av okända skäl hade han dragit sig undan världen.

Kullamannen var inte en vanlig gammal gubbe, han var en siare och han kunde se in i framtiden. Därför brukade det komma en och annan som ville bli spådd. Detta kände givetvis också den danska kungen Waldermar II till. Kungen hade börjat grubbla över vad som skulle hända med hans söner. Han gav sin riddare Karl af Rise i uppdrag att rida till Kullen i Skåne, som då tillhörde Danmark, och finna självaste Kullamannen. Kung Waldermar fick veta att båda sönerna skulle bli kungar efter hans död. Detta bådade inte gott för framtiden. Det betydde antingen att den äldste sonen dog och hans yngre bror fick bli kung, eller att bröderna skulle slåss om makten i riket.

12 Gamla Hjorthagen, Kullahusen och P-platsen Josefinelust

Nu är ni vid gamla "Fyrvägen" som idag heter Italienska vägen. De första turisterna som kom till Kullaberg i mitten av 1800- och början av 1900-talet tyckte att berget var som ett mini-Italien med vackra utsikter, klippor och hav. Strax österut där skogen slutar finns en öppen äng. Förr i tiden fanns här åkrar och hagar till de små röda torpen som ligger vid Italienska vägen och den mindre Blåkullavägen. Från 1936 till 2005 fanns det ett kronhjortshägn mellan bokskeogen och de mindre röda och svarta husen. Idag är hägnet en äng och kronhjortarna går fritt på berget. Kronhjorten är Skånes landskapsdjur och Sveriges näst största vilda hjortdjur efter älgen.

Josefinelust är uppkallat efter Oscar I:s gemål Josefina, som vid ett besök på 1850-talet tyckte om det natursköna Kullaberg. Därför fick dalens skog, bäck och klapperstenfält namn efter henne. Före namnändringen kallades platsen *Möllebäcksmalen*, då Möllebäcken rinner ut här. Det gamla namnet tyder på att kärret ovanför en gång varit en upp-dämd damm till en vattenkvarn.

Den stora stenen på parkeringen sägs vara en offersten från forna tider. Om man tittar lite extra på stenen kan man hitta fossil i den. Det är små runda och avlånga gångar, som gjorts av en sandmask. Gångarna kom till under den kambriska perioden, för 570 – 500 miljoner år sedan. Inlandsisen har troligen lämnat kvar stenen här när isen smälte.

Fråga 12. Får man plocka blommor och stenar på Kullaberg?

Hjorthagen juni 2001

13 Utsikten vid Josefinelust och Josefinelustklipporna

Tänk på att den blå stigen går nära stup och branter! Den lämpar sig bäst för äldre barn och ungdomar. Yngre barn kan gå den blå stigen i vuxnas sällskap.

Josefinelust har huvudsakligen formats av vittring och havets vågor. Utsiktsplatsen mot Skälderviken och Hallands Väderö erbjuder en storslagen utsikt över ett vilt urbergs-landskap med lodräta branter, klippöar, raukar och grottbildningar. Nu befinner du dig 40 meter över havet.

I bokskogen finns många hålhäckande fåglar som behöver torra gamla träd för sitt bobyggande, t ex kattuggla och flera olika hackspettar som spillkråka, gröngöling och större hackspett.

Fråga 13. Kan man se tumlare och sälar vid Josefinelust klapperstensmal?

Humleblomster

Jordreva

Rödblära

Älgört

14 Käringmalen och Gubbmalen

Nere vid stranden finns två klapperstensfält som kallas Käringmalen och Gubbmalen. Namnet Gubbmalen kom till på 1800-talet, när damer och herrar inte fick bada tillsammans. Käringmalen har fått sitt namn efter en svart kvinna, som blev avsatt på denna öde strand sedan en sjökapten, som tagit med henne på sitt skepp, tröttnat på henne. Hon räddades så småningom av ortsbefolkningen.

Käringmalen och Gubbmalen ligger åtskilda av en svart klippa som består av en bergart som heter amfibolit. Amfibolit innehåller många näringsämnen som lätt vittrar sönder. Vid regn blir näringen tillgänglig för växterna och i kanten ovanför klapperstensfälten ligger en skog med rik vegetation av bland annat månviol, ramslök och hålnunneört. Många av växterna här är rödlistade arter och markerade som sårbara och nära hotade.

Fråga 14. Varför heter det klapperstensmal?

Ramslök

Lungört

Gulplister

Hålnunneört

Blåsipppa

Lind

Alm

Ask

Lönn

15 Abalahamn

Namnet Abalahamn kanske kommer från det danska ordet aeble som betyder äpple. I så fall kan namnet Abalahamn betyda äpplehamnen. Abalahamn är en av de lättast tillgängliga ravinerna och har använts som båtplats för folket på Kullagården. Idag är detta en populär plats för bad, dykning och klättring.

Utgrävningar på klipphyllorna visar, liksom vid Ransvik, att människor har levt här redan på stenåldern. Den frodiga dalen, med en porlande bäck som rinner ned mot Abalahamn, kan vara en av traktens tidigast bebodda platser. Utgrävningar har avslöjat rester av hus och hyddor från yngre stenåldern för ca 5 000 år sedan. Märkligt är att man använt lokala bergarter och inte flinta vid tillverkning av redskap. Bland fynden finns också trattbägare, som är runda lerkärl med trattformad hals. Läs mer om stenåldersmänniskorna på Kullaberg på nummer 10.

Fråga 15. Varifrån tror du, att namnet Abalahamn kommer?

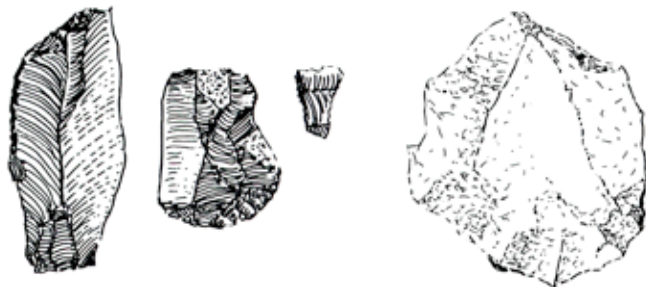

Bild:B.Salomonsen 1959

16 Nordstupen, Visitgrottan

Här stupar Kullaberg rakt ned i havet. Branten är här omkring 50 meter hög men längre österut över 100 meter. Klimatet på nordsidan är annorlunda än på sydsidan. Det är svalare och mer fuktigt än på sydslutningen. Här hittar man till exempel ljung, blåbär, kråkbär och ormbunkar.

Det här är en bra plats om man vill titta på havsfåglar. Här kan man se tordmule och sillgrissla och på skären nedanför branten häckar tobisgrisslan. Efter stormar och hårda vindar kan man se fåglar som annars bara finns långt borta över Atlanten, exempelvis havssula och stormfågel.

Rakt under oss ligger en av Kullabergs större grottor, Visitgrottan. Den är nästan 10 meter djup, lika bred och har en takhöjd på 6 meter. Grottan ligger drygt 5 meter över nuvarande havsyta och har varit vattenfylld, eller legat nära havsytan, under stora delar av den förhistoriska tiden. Därför har man inte hittat några fynd från stenåldern i grottan. Man kan ta sig ned till grottan via en ganska brant stig vid den uppsatta skylten. Det är inte alltid möjligt att nå fram till grottan. Vid högvatten är den isolerad från den plats man kommer ner till via stigen. Grottan har fått sitt namn genom att besökare under turistepoken stack in sina visitkort lite varstans i väggarnas sprickor. Tidigare hette den Vikingagrottan och kanske har vikingarna använt den vid tillfälliga övernattningsar vid dåligt väder.

Fråga 16. Varför heter grottan Visitgrottan?

**I båda fallen –
se upp – gå inte
för nära kanten.
Stupen är livs-
farliga!**

Kråkbär

Hönsbär

17 Palnatokestupet / Kullalå

Stupet mitt emot oss kallas för Palnatokestupet. Här åkte enligt en fornnordisk sägen den danske vikingahövdingen Palnatoke skidor. Harald Blåtand, son till den danske kungen Gorm, var på Kullaberg tillsammans med Palnatoke.

Då skröt Palnatoke att han var en skickligare skidåkare än kungasonen Harald Blåtand. Harald blev ilsken och tvingade Palnatoke att åka ner för klipporna där det är som farligast. Enligt sägnen klarade sig Palnatoke utan större skador genom att han hoppade nerför stupet med sina skidor och landade helskinnad nere på isen.

Om ni tittar ut över havet både här i Skälderviken och runt hela Kullahalvöns kust kan ni få syn på tumlare. Den är en släkting till delfinen. Den kan bli nära två meter lång och väger 50–75 kilo. Tumlaren är en sällsynt art som är fridlyst och som ingår i de arter som EU har bestämt behöver extra skydd (enligt EU:s art- och habitatdirektiv).

På en av klippfyllorna på den lodräta bergväggen brukar ett tornfalkspar häcka. Har ni tur kanske ni också kan få syn på Kullabergs pilgrimsfalkspar som ibland flyger förbi här. Pilgrimsfalkarna bor på Kullabergs norra sida. För att garantera att pilgrimsfalksparet får vara i fred under häckningsperioden bildades 1995 ett fågelreservat i området mellan Valdemarsgrottan och Djupadal. Tänk på att det är förbjudet att vara i fågelreservatet från den 1 mars till den 15 juli. Varje år ringmärker Kullabygdens Ornitologiska Förening pilgrimsfalksparets ungar. Ringarna har ett nummer som kan läsas av med hjälp av kikare. Genom att ringmärka fåglarna kan man få reda på vart de flyger och vad som händer dem. Uppgifter om Kullabergsfalkarna och deras häckningsresultat finns på Kullabygdens Ornitologiska Förenings hemsida.

Fråga 17. Hur snabbt kan pilgrimsfalken flyga?

- 1 175 km/h
- X 250 km/h**
- 2 100 km/h

Facit till naturum Kullabergs

självguidade vandringar med frågor och uppgifter. Från 6 år.

1. Tallarna på Kullaberg utsätts för starka vindar. Tallarna skyddar sig genom att växa så nära berget som möjligt och då blir stammar och grenar både sneda och krokiga.
2. Åkersberget består av en rödgrå gnejs. Kullaberg är en urbergshorst som består mest av denna rödgrå gnejs.
3. Ekträdet kan bli mellan 900–1000 år gammalt.

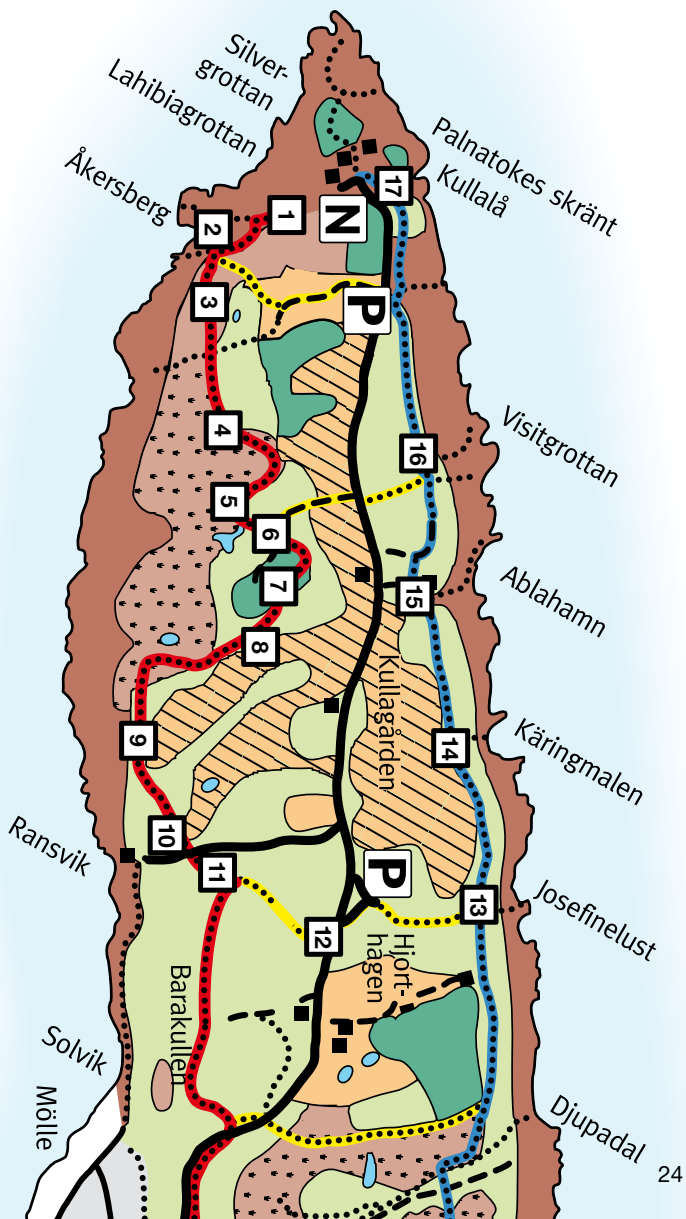
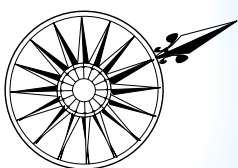
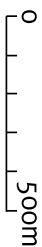
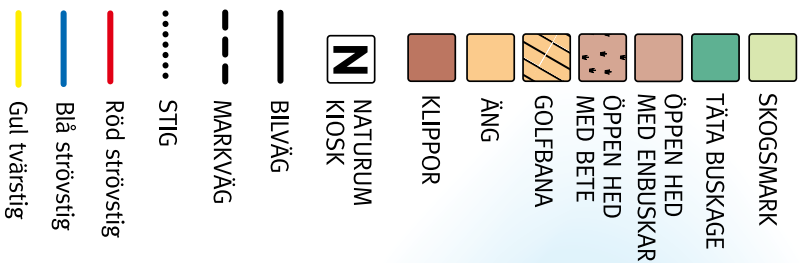
Uppgiftens svar: Den biologiska mångfalden gynnas av öppna betade ekskogshagar på Kullaberg. Växter och insekter som är knutna till öppna betesmarker håller på att försvinna. Under 1980-talet återskapade Länsstyrelsen i Skåne Län denna ekskogshage för att ge livsrum för hotade arter.

4. Första vippfyren byggdes 1561.
5. Den stora isen som började smälta för cirka 17 000 år sedan lämnade kvar stenarna här uppe på berget.
6. Björkens bark kallas för björknäver eller näver.
7. Barren sitter tre och tre i kransar vilket skiljer enen från våra andra vilda barrväxter.
8. Gården du ser heter Ransgården.
9. Ekens bruna korta och trubbiga knoppar sitter ofta i små samlingar i grenspetsarna och ser ut som små papiljotter.
10. Danska ordet ravn betyder korp på svenska.
11. Människor kan äta bokollon. Förr i tiden användes bokollon i matlagning. Man malde bokollonen till mjöl och bakade troligtvis tunnbröd på varma stenar.

12. Man får inte plocka blommor eller ta med sig stenar från Kullabergs Naturresevat.
13. Ja, här kan man få se den fridlysta tumlaren som är den enda valarten som förekommer regelbundet i svenska vatten. Den är en släkting till delfinen och kan bli nära två meter lång och väger 50–75 kilo. Knubbsälarna som lever på småöarna vid Hallands Väderö kommer ibland och hälsar på.
14. Här på Kullaberg heter klapperstensfälten klapperstensmalar eftersom stenarna rullas och ”mals” mot varandra av havets vågor. Detta medför att kanterna på stenarna slipas av så att de blir alldeles runda. När de runda stenarna rullar och gnids mot varandra uppstår ett klapprande ljud.
15. Det kan vara från det danska ordet æble som betyder äpple eller kanske det kan vara Fader Abrahams hamn.
16. Grottan har fått sitt namn genom att besökare under turistepoken stack in sina visitkort lite varstans i väggarnas sprickor.
17. Pilgrimsfalken flyger 250 km/h.

Ni får gärna skriva och berätta för naturum Kullabergs naturguider hur ni upplevde er vandring.

E-post: naturum.kullaberg@lansstyrelsen.se

Kontaktinformation:

naturum Kullaberg, 042-34 70 56
Kullaberg Naturreservat
Italienska vägen 323
260 42 Mölle
www.kullabergsnatur.se
naturum.kullaberg@lansstyrelsen.se

naturum[®]
Kullaberg

Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

LÄNSSTYRELSEN
I SKÅNE LÄN

Östra Boulevarden 62A, 291 86 Kristianstad
Kungsgatan 13, 205 15 Malmö
Tel 044/040-25 20 00, Fax 044/040-25 25 00
E-post skane@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/skane